

Betal for helse eller dø i El Salvador

HIV i Øst-Europa øker kraftig

I løpet av de siste årene har det skjedd en dramatisk økning av antall HIV-infiserte personer i de fleste landene i tidligere Sovjetunionen (tab 1) (1). De fleste er smittet ved intravenøst rusmisbruk. Regionen står foran en dramatisk økning i antall AIDS-tilfeller. I den vestlige delen av Øst-Europa (Warszawapakt-landene unntatt Sovjetunionen) er HIV-situasjonen mer stabil, men også her bekymringsfull.

Tabell 1. Insidens av diagnostisert HIV-infeksjon (nye tilfeller per år per en million innbyggere) og kummulativt antall HIV-infiserte personer i Øst-Europa 1996–2001 (1).

	1996	2001	Antall
Østlig del			
Armenia	7,6	8,2	169
Aserbajdsjan	0,4	17	376
Hviterussland	98	57	3 857
Estland	5,5	1 067	1 960
Georgia		19	280
Kasakhstan	2,9	73	2 522
Kirgisistan	0,4	32	202
Latvia	6,8	347	1 765
Litauen	3,2	20	338
Moldova	11	53	1 482
Russland	10	594	177 354
Tadsjikistan	0,0	5,4	45
Ukraina	105	139	43 600
Usbekistan	0,0	22	779
Totalt	29	345	234 729
Vestlig del			
Albania	2,2	6,4	72
Bosnia-Hercegovina		1,5	50
Bulgaria	4,0	4,9	359
Kroatia		6,5	327
Tsjekkia	4,8	5,0	551
Ungarn	6,1	8,4	963
Makedonia	2,0	2,5	59
Polen	14	14	7 307
Romania	31	20	5 129
Slovakia	0,7	1,5	148
Slovenia	4,5	8,1	184
Jugoslavia	8,1	5,4	1 359
Totalt	12	11	16 508

Litteratur

1. Hamers FF, Downs AM. HIV in central and eastern Europe. Lancet 2003; 361: 1035-44.

En gruppe leger og annet helsepersonell i El Salvador streiker på niende måneden mot regjeringens ønske om å privatisere helsevesenet.

De streikende frykter for folks liv og helse ved privatisering, og det har flere ganger vært kraftige sammenstøt mellom aksjonister og politi.

Kriminell handling

– Etter mitt syn er det en kriminell handling å privatisere helsevesenet i et land der over 60% av innbyggerne er svært fattige, sier lege Pedro Banchon. Han er en av streikelederne i en fagforening som omfatter leger som

jobber i sykehus som er tilknyttet trygdeordningen i landet.

Helsevesenet i El Salvador er i hovedsak tredelt: De såkalte trygdesykehusene som dekker 15% av innbyggerne, offentlige sykehus som skal dekke de 80% av innbyggerne som ikke har fast jobb, og private sykehus som dekker rundt 5% av befolkningen i det lille mellomamerikanske landet.

Man regner med at trygdesykehusene står først på myndighetenes privatiserings-

I El Salvador lever flertallet av landets 6,3 millioner innbyggere i fattigdom. For dem blir privatisering av helsevesenet en katastrofe. Alle foto Ørjan Brattetveit

liste. Det er nemlig her det er mest penger i omløp. Pedro Banchon er imidlertid sikker på at også de fattigstes helsetilbud vil bli privatisert.

– Det er fare for at valget vil stå mellom å betale eller dø. De fattigste vil ikke kunne betale for private helsetjenester, mener Banchon. Han er opprinnelig fra Ecuador og er blitt truet med utkastelse fra El Salvador på grunn av sitt engasjement i streiken.

Privatiseringslov

Streiken som har vart siden september 2002, er den tredje store streiken i helsesektoren siden regjeringen innførte en generell privatiseringslov i 1991.

– Det er viktig å understreke at streiken ikke har noe som helst med legenes lønninger å gjøre. Det er vår sosiale samvittighet som fører oss i denne kampen, sier Banchon. Legene ved trygdesykehusene har støtte fra legeföreningen, Colegio Medico, som omfatter alle legegruppene i landet.

– Vi mener at helsevesenet i El Salvador må gjennomgå store forandringer og forbedringer, men privatisering er ikke veien å gå, sier Herbert Guzmann, rådgiver i legeföreningen.

I løpet av de siste årene har El Salvador privatisert elektrisitetsverket, televerket og bankvesenet. En rekke andre sektorer står på ventelisten. Dersom de streikende i helsesektoren lykkes, kan det bremse privatiseringen av andre tjenester, som for eksempel utdanning.

Guzmann mener at det store prisfallet på bomull, sukker og kaffe gjør at investorene ikke lenger tjener penger på landbrukssektoren. Nå ser de på helsevesenet som et

investeringsprosjekt med muligheter for stor fortjeneste.

USA presser

– President Francisco Flores lot seg presse til å dollarisere valutaen og nå lar han seg presse av USA og Verdensbanken i privatiseringspolitikken, hevder Margarita Posada i Alliansen mot privatisering, som har bred politisk støtte.

Verdensbanken har sagt seg villig til å støtte El Salvador økonomisk under forutsetning av at privatiseringsprosessen fortsetter. Verdensbanken samarbeider med Verdens helseorganisasjon (WHO), gjennom den regionale underavdelingen, for å presse frem prosessen.

– Her handler WHO stikk i strid med sine egne ideer, mener Herbert Guzmann.

– President Flores hevder at han ikke vil privatisere, men effektivisere helsevesenet. Men det synes som om svært få tror på presidentens ord, ikke minst på bakgrunn av Verdensbankens tilbud.

President Flores la ned veto mot et forslag om at de streikende legene skulle få komme tilbake i jobb uten å miste rettighetene sine. Legene ville tilbake i jobb, men samtidig fortsette kampen mot privatisering. Flertallet i nasjonalforsamlingen støttet presidenten.

Brudd på rettigheter

I hovedstaden San Salvador har det vært en rekke store demonstrasjoner mot privatisering. I den største deltok hele 200 000 personer. Fagbevegelsene i landet melder at politiet enkelte ganger har gått svært voldelig til verks mot demonstranter. De har slått med køller og skutt med plastkuler. Mange er blitt arrestert for kortere tid.

Regjeringen overser de streikendes rettigheter og har sparket ansatte i et forbund som organiserer annet helsepersonell enn leger som er ansatt i sykehus.

– Vi er rundt 150 sykepleiere i streik, men mange flere er enige med oss. Press fra ledelsen og et usikkert arbeidsmarked gjør likevel at flertallet ikke tør å streike. I dag er det mer enn 5 000 arbeidsledige sykepleiere, sier sykepleier Idalia Reyes.

Fordi ikke alle leger og sykepleiere er i streik, fungerer fortsatt trygdesykehusene, om enn med dårligere tilbud. Myndighetene leier inn private firmaer som utfører flere nødvendige oppgaver i sykehusene.

Norsk bekymring

I Norge er Landsorganisasjonen (LO) bekymret over utviklingen i El Salvador. Nylig reiste stortingsrepresentantene Britt Hildeng fra Arbeiderpartiet og Bjørn Jakobsen fra Sosialistisk Venstreparti til landet for å se nærmere på forholdene. De mener det vil være en katastrofe for et fattig land som El Salvador dersom helsevesenet privatiseres.

– Det er oppløftende å se styrken som legene og helsepersonellet fremstår med gjennom fagbevegelsene. Den brede støtten streiken har i folket, i organisasjonene og i politiske partier i El Salvador, imponerer meg, sier Jakobsen.

De to stortingsrepresentantene vurderer å be ledelsen i Verdens helseorganisasjon se nærmere på helseorganisasjonens rolle i privatiseringsprosessen av helsevesenet i El Salvador.

Ørjan Bratteteit

orjan@enet.cu
El Salvador

Ørjan Bratteteit er frilansjournalist.

Herbert Guzmann, rådgiver i legeföreningen i El Salvador, mener det er galt å privatisere helsevesenet. I El Salvador forventes menn å leve til de er 66,3 år, mens kvinner forventes å bli 72,7 år.